

6. Das Bildungszentrum der Handwerkskammer Osnabrück (2018). Der Weg zum Meister [The Way to the Master]. Retrieved from: <https://www.btz-osnabrueck.de/btzm/content/view/nav/549> [in German].
7. Kindt-Matuschek, B. (2018). Eine Frau, die meisterlich eine Männerdomäne erobert [A woman who masterfully conquers a male domain]. *Freie Presse: Regionen*. Retrieved from: <https://www.freiepresse.de/erzgebirge/schwarzenberg/eine-frau-die-meisterlich-eine-maennerdomaene-erobert-amp10290914> [in German].
8. Studium ohne Abitur in Rheinland-Pfalz (2018). Meister oder äquivalente Abschlüsse [Master or equivalent degrees]. Retrieved from: <https://www.studium-ohne-abitur-rlp.de/hochschulzugang/uber-meister-oder-aquivalente-abschlusse> [in German].
9. Deutsche Handwerks Zeitung (2018). Meister werden: Was Sie wissen müssen [Become a master: What you need to know]. Retrieved from: <https://www.deutsche-handwerks-zeitung.de/der-weg-zum-meister-was-sie-wissen-muessen/150/3096/202711> [in German].
10. Siller, M., Perkmann, U. (2017). Die unternehmerische Tätigkeit der Meister in Südtirol. Strukturdaten und Erfolg von Meisterunternehmen [The entrepreneurial activity of the masters in South Tyrol. Structural data and success of master companies]. WIFO Studie 1.17. Retrieved from: https://www.handelskammer.bz.it/sites/default/files/uploaded_files/IRE_ricerca_economica/Pubblicazioni/WIFO_Studie_1_17_DT.pdf [in German].
11. Diplomatic International Portal (2018). Do Posolstva Nimechchyny zavitaly nezvychni vidviduvachi [Unusual visitors came to the German Embassy]. Retrieved from: <https://dip.org.ua/nimechchina/novini-nimechchina/do-posolstva-nimechchini-zavitali-nezvichni-vidviduvachi/> [in Ukrainian].

УДК 371:31.004

DOI 10.32999/ksu2663-3426/2019-1-50

СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МОРСЬКИХ ВНЗ

Пірожкова Ірина Вікторівна,
 викладач кафедри гуманітарної підготовки
 Морський інститут післядипломної освіти
 імені контр-адмірала Ф.Ф. Ушакова
 iri8112@ukr.net
 orcid.org/0000-0002-1903-4978

Стаття присвячена пріоритетності компетентнісного підходу як соціально-комунікаційного аспекту формування професійної міжкультурної комунікації у майбутніх фахівців морських ВНЗ у світлі проблеми формування комунікативних умінь іноземної мови у сучасних судномеханіків та електромеханіків у галузі морської освіти. Досягненню взаєморозуміння в процесі міжкультурної комунікації сприяє міжкультурна компетенція. Міжкультурна компетенція – це здатність здійснювати спілкування іноземною мовою з урахуванням різниці культур і стереотипів мислення.

Вивчення проблем міжкультурної комунікації передбачає знайомство з такими явищами і поняттями: принципами комунікації, основними функціями культури, впливом культури на сприйняття і комунікацію в її різних сферах і видах, параметрами для опису впливу культури на людську діяльність і розвиток суспільства у контексті вивчення професійної лексики. Ця стаття розглядає проблеми формування міжкультурної компетенції студентів на заняттях з іноземної мови. У ній порушено низку питань, пов'язаних з формуванням міжкультурної компетенції в процесі навчання іншомовного спілкування з урахуванням культурних і ментальних відмінностей носіїв мови, що є необхідною умовою для успішного діалогу культур. Вивчення іноземної мови, що є обов'язковим компонентом професійної підготовки майбутніх фахівців у морській технічній сфері (механіків, електриків), також відбувається на основі компетентнісного підходу з певною орієнтацією на міжкультурну (та можна додати полікультурну) комунікацію. Автор визначає міжкультурні комунікації, сформовані у курсантів морського інституту в процесі вивчення англійської мови. Необхідність володіння англійською мовою фахівцями морських професій (суднові механіки та суднові електрики) на рівні компетентного користувача – факт незаперечний. Від рівня володіння англійською мовою залежить успішність роботи суднового механіка (суднового електрика), його кар'єрне зростання, забезпечення безпеки мореплавання. Процес навчання має бути спрямований на активізацію творчих можливостей і задоволення запитів особистості.

Володіння морською англійською мовою зумовлене окремим рядком у конвенційних документах, що регламентують підготовку кадрів морських спеціальностей.

Основною метою професійної освіти в морському ВНЗ є підготовка морського фахівця, що має достатній рівень освіченості, щоб у результаті застосування такої освіченості на практиці бути конкурентоспроможним на ринку праці, компетентним, відповідальним, з вільним володінням своєю професією, готовим до постійного професійного зростання.

Ключові слова: компетентнісний підхід, комунікативна компетенція, професійно орієнтоване навчання, професійна освіта, достатній рівень освіченості.

SOCIAL-COMMUNICATIVE ASPECTS OF PROFESSIONAL INTERCULTURAL COMMUNICATION FORMATION IN FUTURE SPECIALISTS OF MARINE HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Pirozhkova Iryna Viktorivna,
Teacher of Humanitarian Preparation Department
Admiral Ushakov Maritime Institute
iri8112@ukr.net
orcid.org/0000-0002-1903-4978

The article is devoted to the priority of the competence approach as a social and communication aspect of the formation of professional intercultural communication among future specialists of maritime higher educational institutions in the world problem of formation of communicative skills of a foreign language in modern ship engineers and electrical engineers in the field of maritime education. Intercultural competence contributes to the achievement of mutual understanding in the process of intercultural communication. Intercultural competence is the ability to communicate in a foreign language, taking into consideration the difference in cultures and stereotypes of thinking.

Studying the problems of intercultural communication involves getting acquainted with the following phenomena and concepts: communication principles, the main functions of culture, the influence of culture on perception and communication in its various spheres and types, parameters for describing the impact of culture on human activity and the development of society in the context of studying vocational vocabulary. This article examines the problems of forming the intercultural competence of students in foreign language classes. It raises a number of issues related to the formation of intercultural competence in the process of learning foreign language communication, taking into account the cultural and mental differences of the native speakers, which is a prerequisite for a successful dialogue of cultures. The study of a foreign language, which is a compulsory component of the training of future specialists in the marine technical field (mechanics, electricians), also takes place on the basis of a competent approach with a certain orientation towards intercultural communication (and it is possible to add multicultural) communication. The author defines intercultural communication, formed at the cadets of the Maritime Institute, in the process of studying English. The need to speak the maritime English at the level of a competent user for the marine specialists (ship engineers and ship electricians) is an undeniable fact. The level of proficiency in English depends on the success of the operation of the ship's engineer (ship's electrician), his career growth, and the safety of navigation. The learning process should be aimed at enhancing creativity and satisfaction of individual inquiries.

The proper level of maritime English is a separate line in the convention documents regulating the training of specialists in maritime professions.

The main objective of vocational education at a maritime higher educational institution is to train a marine specialist with a sufficient level of education in order to be competitive in the labor market, competent, responsible, with the free possession of his profession and ready for constant professional growth.

Key words: competence approach, communicative competence, professionally oriented training, vocational education, sufficient level of education.

1. Вступ

Збільшення вимог до рівня комунікативної компетентності морського спеціаліста іноземної мови міжнародними регулюючими організаціями зобов'язує морські ВНЗ шукати нові шляхи вирішення поточних проблем навчання студентів англійської мови. Сучасна інтеграція у світовий простір професійної освіти підготовки фахівців неможлива без основної дієвої сили – зростання як особистісного, так і фахового, що є основним фактором розгалуження та розширення предметних засад фахового спрямування.

Успішність трудової діяльності суднового механіка безпосередньо пов'язана з рівнем його освіти, досвідом його роботи в тих чи інших умовах, його безпосереднім бажанням і прагненням підвищувати професіоналізм усіма можливими і доступними йому засобами. Впевнене володіння англійською мовою, а саме термінологією в судновій механіці, є однією з основних складових частин успішної

міжкультурної комунікації в професійній діяльності. Формування міжкультурної компетенції слід розглядати в зв'язку з розвитком здатності студентів брати участь у діалозі культур на основі принципів взаємної поваги, терпимості до культурних відмінностей і подолання культурних бар'єрів. Міжкультурне навчання спрямоване на формування у студентів морських ВНЗ здатності до міжкультурної комунікації і сприяє як усвідомленню студентами своєї приналежності до певного етносу, так і ознайомленню з традиціями і культурними особливостями представників іншої культури. Сучасний спеціаліст торговельного флоту, який володіє іноземною мовою, виявляється втягнутим у процес спілкування з іншими людьми, які є представниками своїх культур. У зв'язку з цим під час вивчення іноземної мови (за професійним спрямуванням) потрібно приділяти увагу не тільки багатому професійному лексичному запасу, вимові, добре знати іншомовну граматику, а й формувати в собі міжкультурну

компетенцію. Така компетенція передбачає досягнення такого рівня володіння мовою, який дасть змогу, по-перше, гнучко реагувати на всілякі непередбачені повороти під час бесіди; по-друге, визначити адекватну лінію мовної поведінки; по-третє, безпомилково вибрати конкретні засоби з великого арсеналу і, нарешті, по-четверте, вжити ці засоби згідно із запропонованою ситуацією.

2. Розділ 1

Формування міжкультурної компетенції передбачає взаємодію двох культур у декількох напрямках: знайомство з культурою країни досліджуваної мови за допомогою самої іноземної мови і засвоєння моделі поведінки носіїв іноземної культури; вплив іноземної мови та іноземної культури на розвиток рідної мови і модель поведінки в рамках рідної культури; розвиток особистості під впливом двох культур.

Відповідно до міжкультурно-комунікаційного компетентнісного підходу процес навчання був зорієнтований на професійну підготовку суднового механіка з розвитком необхідних навичок за допомогою всієї системи дидактичних форм, методів і засобів навчання предметного та соціального контекстів майбутньої професійної діяльності суднового механіка.

Викладачами кафедри гуманітарної підготовки ПЗ Інституту Післядипломної освіти ім. контр-адмірала Ф.Ф. Ушакова розроблені дидактичні комплекси для інженерів-судномеханіків, що сприяють формуванню механізмів самореалізації та саморегуляції професійної діяльності в ситуаціях іноземного спілкування та розвитку професійної іноземної компетенції. Згідно з модульно-рейтинговим підходом навчальний матеріал був розподілений на модулі, якість та відповідність теоретичного і практичного матеріалу кожного модуля перевірено, був опрацьований постійний зворотний зв'язок з кожним кадетом (викладач – студент; викладач – група) та на підставі цього був вироблений процес корегування навчальної діяльності як окремого студента, так і всієї групи.

3. Розділ 2

Начальна діяльність курсантів організована через систему інноваційних технологій навчання в рамках розроблених спеціальних курсів «Англійська мова за професійним спрямуванням», «Спецкурс з безпеки», «Ділова англійська мова». Ми звернули увагу на розгляд проблеми вивчення англійських аббревіатур у машинній механіці в контексті сучасної модернізації освіти та формуванні міжкультурної компетенції.

Скорочення в сучасній морській англійській мові є дуже продуктивним способом словотво-

рення і в цілому в англійській мові скорочення і аббревіатури розвинені значно сильніше, ніж в українській. Загалом, вивчення аббревіатур та скорочень як способу словотворення і їх місця в спеціальній морській термінології вимагає перш за все системного підходу, коли лексичні одиниці мови розглядаються в їх взаємозв'язку з іншими елементами мовної системи, з боку їх практичної потреби і призначення в процесі комунікації. Такий підхід до вивчення англійських скорочень впливає зі специфіки мови як структурно-системної освіти і діалектичної єдності наукової мови і мови.

Скорочене слово – його перша буква, а скорочене словосполучення – перші літери компонентів. Скорочені слова вимовляються повністю: E. = east – схід, W = west – захід.

Скорочені словосполучення вимовляються найчастіше як назви букв, що становлять скорочення. Emf = electromotive force (електропротисна сила), mmf = magnetomotive force (магніторотисна сила), ihp = indicated horsepower (індикаторна кінська сила), HPFP = High Pressure Fuel Pump (Паливний Насос високого тиску).

Іноді можна зустріти скорочення типу: s/n або to n. = signal to noise – відношення сигналу до шуму.

Часто скорочується частина словосполучення, наприклад: H.P. motor = horse-power motor.

Внаслідок широкого вживання скорочень трапляються багато омонімічних форм, що створює певні труднощі під час вибору потрібного значення, наприклад: s.f. = self-feeding – з автоматичною подачею, s.f. = signal frequency – частота сигналу, s.f. = square foot – квадратний фут.

Зрідка трапляються й особливі способи графічного оформлення скорочень: B-P (by-pass engine «двоконтурний двигун»), S/N curve (stress plotted against number of applications «графік: напруга – кількість приміток»), S/N або s. to n. (signal to noise «відношення сигналу до шуму»). Подібний комунікативний елемент давно став невіддільною частиною ділової та професійної міжкультурної комунікації в морській англійській мові.

Компетентнісний підхід з точки зору аспектів формування професійної міжкультурної комунікації у вивченні іноземних мов актуальний тим, що вчить співпраці, а навчання співпраці виховує творчі здібності та активізує студентів. Основними цілями є: 1) самовираження і самовдосконалення студентів, підвищення мотивації навчання, формування пізнавального інтересу; 2) реалізація на практиці набутих умінь і навичок, розвиток мовлення, вміння

грамотно й аргументовано піднести матеріал, вести дискусійну полеміку; 3) продемонструвати рівень культури, освіченості, соціальної зрілості; 4) розвивати мовні та інтелектуальні здібності, стійкий інтерес до вивчення мови, потребу в самоосвіті. Зрештою, передбачається досягнення комунікативної компетенції, певного рівня мовних, професійних, соціокультурних знань, комунікативних умінь і мовних навичок, що дають змогу здійснювати іншомовне спілкування. Здійснення міжкультурної комунікації передбачає готовність людини не тільки приймати представника іншої культури з усіма її національними та ментальними особливостями, а й здатність змінюватися самому. Вивчаючи іноземну мову у всьому її різноманітті, студенти стикаються з мовними і культурними явищами і зіставляють їх з такими в рідній мові. Так, наприклад, осягаючи лексико-граматичну систему іноземної мови, доводиться звертатися до знань, отриманих на заняттях з української мови, щоб виділити подібності та відмінності в мовних явищах і сфері їх вживання. Вивчення іншомовної культури також призводить студента до необхідності звернутися до культурно-історичних фактів своєї країни. Таким чином, вивчаючи іноземну мову і беручи участь у міжкультурній комунікації, студент глибше осягає свою рідну мову і рідну культуру. Формування міжкультурної компетенції передбачає також оволодіння такими вміннями: бачити в представникові іншої культури не тільки те, що нас відрізняє, а й те, що об'єднує; змінювати оцінки в результаті осягнення іншої культури; відмовлятися від стереотипів; використовувати знання про чужу культуру для більш глибокого пізнання своєї.

Вибір методів і освітніх технологій зумовлений необхідністю забезпечення необхідної якості навчання і формування у курсантів заданих освітнім стандартом професійних компетенцій, необхідних для здійснення міжособистісної командної співпраці та комунікації в полікультурних умовах.

4. Висновки

Міжкультурна компетенція формується в процесі навчання іншомовного спілкування з урахуванням культурних і ментальних відмінностей носіїв мови і є необхідною умовою для успішного діалогу культур. Усвідомлення можливих проблем, що виникають у міжкультурній комунікації представників різних культур, розуміння цінностей і загальноприйнятих норм поведінки є досить значимими факторами у вивченні іноземної мови для майбутніх працівників морської галузі. І коли курсанти підготовлені до їх вирішення відповідним чином, вони можуть уникнути нерозу-

міння, неадекватного сприйняття поведінки і потенційних конфліктів, які можуть виникнути через неправильне використання мови, помилкової інтерпретації реакції співрозмовника й оцінки ситуації, що склалася. А здатність студента до переломлення культурних цінностей у своїй поведінці сприяє становленню його як висококваліфікованого фахівця у співпраці з представниками світової спільноти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вербицкий А.А. Проблемные точки реализации компетентного подхода. *Вестник Московского государственного гуманитарного университета имени М.А. Шолохова. Серия «Педагогика и психология»*. 2012. № 2. С. 52–60.
2. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования. *Интернет-журнал «Эйдос»*. 2006. 5 мая. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2006/0505.htm> (дата обращения: 02.04.2019).
3. Тенищева В.Ф. Интегративно-контекстная модель формирования профессиональной компетенции : дисс. ... докт. пед. наук : 13.00.01. Москва, 2008. 375 с.
4. Окунева Л.И., Загузова В.В. English for Marine Engineering Cadets (Английский язык для курсантов-судомехаников) : учебное пособие по дисциплине «Английский язык» для курсантов специальности 180403.65 «Эксплуатация судовых энергетических установок». Мурманск, 2012. 112 с.
5. Дейнега Ю.Г. Судовой механик: технический минимум. Москва : Моркнига, 2008. 304 с.
6. Navigation English : учебное пособие. В 2 ч. / Н.А. Ивасюк и др. ; под общ. ред. Н.А. Ивасюк. Одесса : Феникс, 2016. Ч. 1. 160 с.

REFERENCES:

1. Verbitskiy A.A. Problemyye tochki realizatsii kompetentnostnogo podkhoda. [Problem points of the competence approach] *Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo humanitarnogo universiteta imeni M.A. Sholokhova. Seriya «Pedagogika i psikhologiya»*. 2012. № 2. S. 52–60.
2. Deynego YU.G. Sudovoy mekhanik. Tekhnicheskii minimum., il. (Biblioteka Sudovogo Mekhanika) [Ship engineer. Technical minimum., Il. (Ship Engineer Library)] *Izdaniye pererabotannoye i dopolnennoye* ISBN 978-5-90380-48-9. M: Morkniga, 2008, 304 s.
3. Zimnyaya I.A. Klyuchevyye kompetentsii – novaya paradigma rezul'tata obrazovaniya. [Key competencies - a new paradigm of the result of education] *Internet-zhurnal «Eydos»*. 2006. 5 мая. URL.
4. Tenishcheva V.F. Integrativno-kontekstnaya model' formirovaniya professional'noy kompetentsii: [integrative contextual model of the formation of professional competence] *diss. d-ra. ped. nauk: 13.00.01. Moskva, 2008. 375 s.*
5. Okuneva, L. I., Zaguzova V. V. English for Marine Engineering Cadets (Английский язык для курсантов-судомехаников) [English for Marine Engineering Cadets]: *ucheb. posobiye po distsipline «Английский язык» для курсантов spetsial'nosti 180403.65 «Ekspluatatsiya sudovyykh energeticheskikh ustanovok»*. Murmansk, 2012. 112 s.
6. Navigation English [Navigation English]: *ucheb. posob. V 2 ch. CH. I / Ivasyuk N. A. i dr. ; pod obshch. red. N.A. Ivasyuk. Odessa : Feshks, 2016. 160 s.*